

แนวทางการพัฒนากามสุขสู่ความสุขแท้ของคนในสังคมไทย

The Approach of Sensual Pleasure Development to True Happiness of People in Thai Society

พระราชปรีดีวิมล*

Phra Ratpariyattiwimol

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์**

Sowit Bamrungphak

ดร.อุทัย กมลศิลป์***

Dr.Uthai Kamolsil

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ประเทศไทย

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand

Received : September 18, 2020

Revised : March 9, 2021

Accepted : March 12, 2021

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายเหตุความรุนแรงทางเพศ (กามารมณ์) และเสนอแนวทางการพัฒนากามสุขสู่ความสุขแท้ของคนในสังคมไทย โดยชี้ให้เห็นความรุนแรงทางเพศที่เกิดจากการกระทำและมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีเมียน้อย มีกิ๊ก มีคู่ขา และการสวมเขา และพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางการพัฒนากามสุขสู่ความสุขแท้ ๓ แนวทาง คือ (๑) ชี้ให้เห็นโทษ (อาทินวะ) ของกามด้วยการเปรียบกามเหมือนคนถือเพลิงหย้าลูกโพลงเดินทวนลมและเหมือนหลุมถ่านเพลิงอันแรงกล้า (๒) ชี้ทางรอดพ้น (นิสสรณะ) จากกาม โดยชี้ให้เห็นว่ากามสุขเป็นสุขเทียม สุขไม่แท้ สุขเลอะเทอะ สุขหมักหมม สุขต่ำต้อย สุขมีค่าน้อย เป็นต้น และ (๓) ชี้ให้ใช้ปัญญาพาตัวรอด (นิสสรณปัญญา) คือปัญญาที่ค้นหาตกลงเอาไว้มองอยู่

คำสำคัญ : กามสุข; ความสุข; การพัฒนาความสุขแท้; แนวทางการพัฒนา

* พระราชปรีดีวิมล, ดร. Phra Ratpariyattiwimol, Dr.

** รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ Assoc.Prof.Dr.Sowit Bamrungphak

*** ดร.อุทัย กมลศิลป์ Dr.Uthai Kamolsil

Abstract

The purpose of this academic paper is to explain the causes of sexual violence and then to present the ways in which the development of sexual pleasure (kāmasukha) leads to the true happiness of people in Thai society. This paper begins with pointing out the sexual violence resulting from actions and behaviors related to having mistresses, paramours, a friend with benefits and an affair. In Buddhism, there are three presented suggestions to develop the sexual pleasure to the true happiness by pointing out: (1) disadvantages (ādinava) of sensual pleasure (kāma) like a fireman, burning grass, walking against the wind and like a fiery coal basin; (2) the way to escape (nissarana) from sensual pleasure by pointing out that the sensual pleasure is artificial, dirty, sloppy happiness, sloppy and low value happiness, etc.; (3) using wisdom to survive (nissanapaṭṭhā) as the wisdom that lusts are unable to trap.

Keywords: sensual pleasure; happiness; development of true happiness; the approach of development

บทนำ

ประเด็นข่าวและเนื้อหาข่าวที่ปรากฏผ่านหน้าจอโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ ในสังคมไทย จะพบการเสพความสุขของคนไทยในลักษณะต่าง ๆ เช่น การได้เสพลิงเสพยัตติ การได้ดื่มสุราเมรัย การเที่ยวเสพกามของหญิงกับชาย ชายกับหญิง หญิงกับหญิง หรือชายกับชาย เป็นต้น แต่เมื่อลงมือเสพแล้วกลับได้รับความทุกข์มากกว่าความสุข ในลักษณะการเสพความสุขทั้งหลายที่กล่าวมานั้น การเสพความสุขจากกามที่เรียกว่า กามสุข จะเป็นข่าวที่สร้างความรุนแรงเจ็บปวดและสะท้อนใจมากกว่าข่าวอื่น ๆ ทั้งที่การได้เสพกามครั้งแรกจะรู้สึกหอมหวาน สดชื่น ฉ่ำใจ ชวนให้รัก ชวนให้อยาก เย้ายวน ชวนติดใจ แต่ไม่นานความสุขที่ได้รับกลับกลายเป็นความทุกข์ทรมานจิตใจยิ่งนัก ซึ่งยากที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมห้องร่วมบ้านหลังเดียวกันได้ จึงได้ลงมือทำลายสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ และทำร้ายกันอย่างรุนแรง บางคู่ได้ย่ำร้างปล่อยให้ลูกชายหญิงเป็นภาระของปู่ย่าตายายหรือญาติพี่น้องก็มีบางคู่ได้ลงมือทำร้าย และประทุษร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิตก็มี และอื่น ๆ อีกมาก

ข้อความที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการสื่อให้เห็นการเสพความสุขที่อาศัยกามเรียกว่า กามสุข แล้วก่อให้เกิดความทุกข์ (ความรุนแรงเจ็บปวดและความสะท้อนใจ) ซึ่งเกิดขึ้นกับชีวิตของคนในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นจำนวนมากขึ้นในทุกวัน สำหรับประเด็นปัญหาเรื่องนี้พุทธศาสนามีคำตอบและคำอธิบาย ในลักษณะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกามสุขและความสุขในพระพุทธศาสนา รวมทั้งได้เสนอแนวทางในการพัฒนา

กามสุขไปสู่สุขหรือความสุขแท้ตามหลักการทางพุทธศาสนา โดยชี้ให้เห็นโทษของกาม ชี้ให้เห็นทางรอดพ้นจากกาม และชี้ให้เห็นการเสพกามอย่างมีปัญญา ซึ่งมีรายละเอียด คำอธิบาย และข้อเสนอเป็นแนวทางเชิงปฏิบัติเป็นลำดับไป

เหตุการณ์ที่ไม่รู้จักพอใน ‘กามสุข’ ของคนในสังคมไทย

เหตุการณ์ที่สื่อให้เห็นความไม่รู้จักพอในความสุขที่เกิดจากกาม (ความใคร่) ของคนไทยในปัจจุบัน มีให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นออนไลน์ เฟสบุ๊ค ยูทูบ หรือแม้แต่สิ่งตีพิมพ์ทั้งฉบับรายวัน และรายสัปดาห์ ซึ่งสามารถแบ่งตามการประพาศติผิดประเวณี ๔ ลักษณะ คือ

๑) การประพาศติผิดประเวณีที่เรียกว่า **เมียน้อย**

การประพาศติผิดประเวณีที่นิยมเรียกกันในบริบทสังคมไทยว่า เมียน้อย จนเป็นเหตุให้นำไปพาดหัวข่าว ความว่า เมียหลวงหึง-ชนระห่ำ เข้าพบตร. ปัสอบเครียดจงใจ-ประมาท ปมชี้ว่ามีเมียน้อย ความบนกรอบเล็กกว่า เมียหลวงซึ่งไล่ชนรถเบนซ์ผิวที่มากับเมียน้อยเข้าให้ปากคำตำรวจแล้ว พนักงานสอบสวนเรียกสอบผู้เสียหายแล้ว ๓ ปาก ทั้งชายคนขับรถเบนซ์กับคนขับรถที่ถูกถูกลองอีก ๒ คัน^๑

๒) การประพาศติผิดประเวณีที่เรียกว่า **กิ๊ก**

การประพาศติผิดประเวณีที่นิยมเรียกกันในบริบทสังคมไทยว่า กิ๊ก จนเป็นเหตุให้นำไปพาดหัวข่าว ความว่า พตท.ฆ่าเมีย-กิ๊ก ความบนกรอบเล็กกว่า สะกดรอยตามพบภาพบาดตา ถล่มหมดแม้ถูกจับ ทันคว้น สารวัตรหึงโหด กระหน่ำยิงเมียพร้อมเพื่อนชายดับคาร้านกาแฟในปั้มน้ำมัน อ้างสืบรู้ว่าทั้งคู่ แอบเป็นกิ๊กกัน ตามสะกดรอยตามมานาน จนพบเห็นภาพบาดตาบาดใจ นั่งตีหมาแฟพุดคุ้ยกระหนุง-กระหิง ระวังอารมณ์ไม่อยู่ ยากที่จะทำใจได้ จึงชักปืนถล่มหมดแม้ ก่อนบรรจุกระสุนใหม่แล้วจ่อยิงซ้ำ จนเหยื่อร่างพรุนตายสยอง ๒ ศพ^๒

๓) การประพาศติผิดประเวณีที่เรียกว่า **คู่ขา**

การประพาศติผิดประเวณีที่นิยมเรียกกันในบริบทสังคมไทยว่า คู่ขา จนเป็นเหตุให้นำไปพาดหัวข่าว ความว่า ลำห่มคู่ขา ฆ่ากะเทยสวย ความบนกรอบเล็กกว่า มืดแทงอก ทิ้งศพขึ้นอืด! คาห้องเช่า ตำรวจ เชียงใหม่ระดมล่าห่มคู่ขา มืดแทงอก ฆ่าสาวประเภทสอง หมกศพคาห้องเช่า แม่เผยติดต่อกูกไม่ได้ จึงออกติดตามหา จึงรู้ว่ามาอยู่ที่ห้องเช่าหนุ่มคนสนิท พบห้องล็อก แต่มีกลิ่นเหม็นเน่าโชยออกมา ต่อมา พบเป็นศพถูกแทง คาดว่าเสียชีวิตมาแล้ว ๕ วัน สันนิษฐานสาเหตุจากความหึงหวง^๓

^๑ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับรายวัน ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ หน้า ๑ รายละเอียด หน้า ๑๙.

^๒ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับรายวัน ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒ หน้า ๑ รายละเอียด หน้า ๑๙.

^๓ หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับรายวัน ๙ มีนาคม ๒๕๖๒ หน้า ๑ รายละเอียด หน้า ๗.

๔) การประพุดิผิตที่เรียกว่า **สวมเขา**

การประพุดิผิตประเวณที่นิยมเรียกกันใบริบทสังคมไทยว่า สวมเขา จนเป็นเหตุใให้นำไปพาดหัวข่าว ความว่า จับแล้วผัวโหด คดีแทงเมียยัดท้ายรถ-**อ้างโดนสวมเขา** ความบนกรอเบ็ลกว่า รวบแล้วผัวโหดใช้มีดแทงเมียยัดท้ายกระบะโปรงรรถเก้งมาสด้าหวัดดับ ตำรวจกองปราบฯ แะรอยหลังก่อเหตุหนีมา กบดานภายในเคหะร่มเกล้า สารภาพอยู่กินกันมา ๒๐ ปี ลูก ๓ คน ระยะหลังห่างกันเพราะทำงานคนละจังหวัดเดือนหนึ่งมาพบกันครั้ง ก่อนเกิดเหตุนัดเจอกันที่โรงแรม เมียเอ่ยปาก ‘มีชายคนใหม่แล้วรับได้ไหม’ แค้นเลือดขึ้นหน้าใช้มีดกระหน่ำแทงปลดทรัพย์สินยัดร่างใส่รถ ขับมาจอดทิ้งท้ายวัด ก่อนหลบหนีเข้ากรุงเทพมหานคร^๔

ข้อความที่เป็นเนื้อข่าวทั้ง ๔ กรณีข้างต้น มีคำสำคัญอยู่ ๔ คือคำว่า เมียน้อย กิ๊ก คู่ชา และสวมเขา ในคำทั้ง ๔ นั้นคำว่า เมียน้อย (ภรรยาที่น้อยก็เรียก) ถือว่าเป็นคำที่เก่าแก่และใช้เรียกหญิงนอกสมรสมานานแล้ว คำใหม่สุดในสังคมไทยเห็นจะได้แก่คำว่า กิ๊ก ซึ่งหมายเอาหญิงที่ชายร่วมหลับนอนด้วยชั่วคราวโดยไม่ได้เลี้ยงดูเหมือนหญิงผู้เป็นเมียน้อย คำว่า คู่ชา ดูเหมือนว่าเป็นคำที่ใช้ขยายลักษณะอาการของเมียน้อยหรือกิ๊ก เพราะหญิงผู้เป็นเมียน้อยหรือเป็นกิ๊กก็เรียกว่า คู่ชา (ในบางโอกาส) ส่วนคำว่า สวมเขา จะใช้กับชายที่ถูกหญิงผู้เป็นภรรยาไปแอบเป็นชู้กับชายอื่น จึงเรียกชายคนนั้นว่าชายผู้ถูกสวมเขาให้แล้วหรือเรียกหญิงคนนั้นว่าเป็นภรรยาผู้สวมเขาให้สามิแล้ว

กามสุขและความสุขในพุทธศาสนา

ในหัวข้อนี้มีคำสำคัญอยู่ ๒ คำ ได้แก่ คำว่า กามสุข กับ ความสุข ซึ่งเป็นคำที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจตามนัยแห่งคำสอนในพุทธศาสนาเป็นเบื้องต้น เพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการเสพกาม (กามสุข) ของคนไทยในสมัยปัจจุบัน และเพื่อให้เกิดความเข้าใจจนนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมในแต่ละคนต่อไป ดังนี้

๑. กามสุขในพุทธศาสนา

ในเบื้องต้นนี้ คำที่ควรทำความเข้าใจร่วมกันก่อน คือ คำว่า กาม โดยตั้งเป็นเชิงคำถามว่า กามคืออะไร? ตอบว่า กาม แปลว่า ความอยาก ความรัก ความใคร่ ความปรารถนา หรือสิ่งที่อยาก ที่รัก ที่ใคร่ที่ปรารถนา พูดอย่างง่ายว่า สิ่งเสพ สิ่งบำรุงบำเรอความสุข เครื่องอำนวยความสะดวกสบาย เมื่อได้เสพได้ถูกบำรุงบำเรอความ และได้รับการอำนวยความสะดวกสบายแล้ว จึงทำให้เกิด ‘กามสุข’ คือสุขทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ สุขทางวัตถุหรือสุขทางเนื้อหนัง บางทีเรียกว่า สามิสสุข หรือสุขจากสิ่งเสพ

^๔ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับรายวัน ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒ หน้า ๑ รายละเอียด หน้า ๑๑.

(อามิสสุข) ก็เรียก^๕ และคำว่า กามสุข นี้ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก ที่ว่าด้วยการแบ่งความสุขออกเป็น ๑๐ ขั้น ซึ่งอยู่ในขั้นที่ ๑ คือ กามสุข หมายถึงสุขที่เนื่องด้วยกาม ได้แก่ ความสุขโสมนัสที่เกิดขึ้นด้วยอาศัยกามคุณ ๕^๖ และในเอกสารชั้นรองลงไปจะปรากฏในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ โดยให้คำอธิบายกามสุขว่าหมายถึงสุขในกามหรือสุขที่เกิดจากกามารมณ์^๗

เพื่อเป็นการทำความเข้าใจในเรื่องกามให้มากขึ้น จึงควรพิจารณาไปยังคำอธิบายที่ว่า กามสุข ได้แก่ ความสุขโสมนัสที่เกิดขึ้นด้วยอาศัยกามคุณ ๕ ในคำสำคัญนี้ คำว่า กาม ถือว่าเป็นคำหลักที่ก่อให้เกิดเรื่องไม่ดี และจะยังเป็นเหตุเป็นปัจจัยหรือเป็นสาเหตุให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ มากมายในสังคมไทยอยู่เสมอ และดูเหมือนจะมีแนวโน้มเกิดขึ้นเรื่อยๆ อย่างไม่รู้จบจกสืบ คำว่า กาม นี้ท่านได้ให้ความหมาย (เชิงการกระทำและพฤติกรรม) ไว้ ๔ นัย คือ (๑) กาม...เป็นชื่อของตัณหา เป็นชื่อของเมถุน เป็นชื่อของมาร (๒) ความกำหนดด้วยความสามารถแห่งความดำริ ชื่อว่า กาม (๓) อารมณ์อันวิจิตรทั้งหลายในโลกนี้ ชื่อว่า กาม และ (๔) ภาวะ...พึงใคร่, อารมณ์อันใคร่, ความใคร่ ความโลภ ความเพียร ความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และโณภูมิจึงพะ ชื่อว่า กาม^๘ และมีคำอธิบายอย่างสั้นๆ ว่า กาม หมายถึงความใคร่ ความอยาก ความปรารถนา ความน่าใคร่ กามมี ๒ คือ (๑) กิเลสกาม กิเลสที่ทำให้ใคร่ (๒) วัตถุกาม วัตถุอันน่าใคร่ ได้แก่ กามคุณ ๕ ประการ และในที่แห่งเดียวกันนี้ท่านได้อธิบายคำว่า กามคุณ ในลักษณะสืบเนื่องไว้ว่า กามคุณ คือ ส่วนที่น่าปรารถนาน่าใคร่มี ๕ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโณภูมิจึงพะ (สัมผัสทางกาย) ที่น่าใคร่น่าพอใจ^๙

ดังนั้น จึงกล่าวสรุปเรื่อง กามสุข ได้แก่ ความสุขที่เนื่องด้วยกามหรือความสุขโสมนัสที่เกิดด้วยอาศัยความกำหนดที่เกิดจากความดำริ (การนึกคิด) อารมณ์อันวิจิตร อารมณ์ใคร่ ภาวะที่พึงพอใจในส่วนที่น่าใคร่น่าปรารถนาในรูปที่สวยงาม เสียงที่ไพเราะ กลิ่นที่หอม รสที่อร่อย และความนุ่มนวลที่เกิดจากการสัมผัสผิวกายของกันและกัน

๒. ความสุขในพุทธศาสนา

คำว่า ความสุข เป็นคำแปลของคำศัพท์ภาษาบาลีว่า สุข ซึ่งเรียกในภาษาไทยอย่างง่ายว่า สุข หรือเต็มความว่า ความสุข ดังนั้น จึงเห็นควรพึงพินิจในการศึกษาให้มากขึ้นว่าคำว่า สุข (สุขะ หรือ สุข)

^๕ ดูรายละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐๒๙.

^๖ ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๔๑๓/๒๗๘.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑.

^๘ พันตรี ป. หลงสมบุรณ์, พจนานุกรม มคอ-ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๓.

^๙ อ้างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๐.

หมายถึง สะดวก, สบาย, สำราญ (สบายกายสบายใจ), เย็น (เย็นใจ), ง่าย และในที่แห่งเดียวกันนี้ท่านได้อธิบายซึ่งทำให้เข้าใจอย่างง่ายว่า สุข (สุขะ หรือ สุข) หมายถึงความสุข, ความสะดวก, ความเย็น (ใจ) เพื่อความรู้ความเข้าใจในเชิงวิชาการให้มากขึ้น โดยท่านได้ทำเป็นรูปวิเคราะห์ไว้ ๓ นัย คือ (๑) สกุญฺทุกฺขํ ขนฺตฺติ สุขํ. (๒) สกุญฺ ฆิ โอกาสทาตุ เอตสฺสาติ วา สุขํ. (๓) สกุญฺ ทุกฺขํ ขาหฺตฺติ วา สุขํ.^{๑๐} และท่านได้นำมาอธิบายเพิ่มเติมให้เข้าใจอย่างง่ายในคัมภีร์ชั้นหลังว่า คำว่า สุข หมายถึงความสบาย, ความสำราญ มี ๒ คือ (๑) กายิกสุข สุขทางกาย (๒) เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี ๒ คือ สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยคามคุณ (๒) นิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ^{๑๑}

ข้อความที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการอธิบายความหมายของคำว่า สุข ตามหลักการของภาษาบาลีต่อไปเป็นการอธิบายความหมายของความสุขในคัมภีร์พุทธศาสนา คำว่า ความสุข เป็นผลที่เกิดจากการทำดีหรือทำความดีที่เรียกว่า บุญ โดยมีพุทธพจน์รับรองว่า บุญเป็นชื่อของความสุข^{๑๒} ในการเจริญภาวนาหรือการบำเพ็ญเพียรทางจิต ความสุขก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสมาธิ ดังพุทธพจน์ว่า ผู้มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น (เป็นสมาธิ)^{๑๓} และถือเป็นหลักว่า สมาธิมีสุขเป็นปทัฏฐาน ครั้นเมื่อจิตเป็นสมาธิ บรรลุฌานแล้วความสุขก็เป็นองค์ประกอบของฌาน ดังที่เรียกว่าเป็นองค์ฌาน ต่อไปจนถึงฌานที่ ๓ ฌานสมาบัติที่สูงกว่านั้นขึ้นไป แม้จะไม่มีสุขเป็นองค์ฌาน แต่ก็กลับเป็นความสุขที่ประณีตยิ่งขึ้นไปอีก^{๑๔} เพราะฉะนั้นจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนา คือ นิพพาน ก็เป็นความสุข และเป็นบรมสุข คือสุขสูงสุดด้วย นอกจากนั้นจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนาที่เป็นบรมสุขหรือโพธิ์นั้น ก็พึงบรรลุได้ด้วยความสุข หรือด้วยข้อปฏิบัติที่มีความสุข มิใช่บรรลุด้วยความทุกข์หรือด้วยข้อปฏิบัติที่เป็นทุกข์^{๑๕}

เรื่องสุขหรือความสุขนี้ คัมภีร์หลักคือพระไตรปิฎกได้แบ่งความสุขออกเป็น ๑๐ ชั้น หรือความสุข ๑๐ ระดับ ได้แก่ (๑) กามสุข สุขเนื่องด้วยกาม ได้แก่ ความสุขโสมนัสที่เกิดขึ้นด้วยอาศัยคามคุณ ๕ (๒) ปฐมฌานสุข สุขเนื่องด้วยปฐมฌาน ซึ่งสัจจจากามและอกุศลธรรมทั้งหลาย ประกอบด้วย วิตก วิจารณ์ ปีติ สุข และเอกัคคตา (๓) ทุตติยฌานสุข สุขเนื่องด้วยทุตติยฌาน ซึ่งประกอบด้วยปีติ สุข และเอกัคคตา (๔) ตติยฌาน สุขเนื่องด้วยตติยฌาน ซึ่งประกอบด้วยสุข และเอกัคคตา (๕) จตุตถฌาน สุขเนื่องด้วยจตุตถฌาน ซึ่งประกอบด้วยอุเบกขา และเอกัคคตา (๖) อากาสาณัญจายตนสมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยอากาสาณัญจายตนสมาบัติ ซึ่งล่วงพ้นรูปสัญญาได้สิ้นเชิง ปฏิขสัญญาล่วงไปหมด ไม่มนสิการนานัตตสัญญา

^{๑๐} อ่างแล้ว, พันตรี ป. หลงสมบุรณ์, พจนานุกรม มคอ-ไทย, หน้า ๓๕๒.

^{๑๑} อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๘๙.

^{๑๒} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๐๐/๒๔๐.

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๕๕/๓๒๙.

^{๑๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๒/๗๒.

^{๑๕} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓๒/๔๕๗.

นึกถึงแต่อากาศอันอันนันทเป็นอารมณ์ (๗) วิญญาณัญจายตนสมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยวิญญาณัญจายตนสมาบัติ ซึ่งคำนึงวิญญาณอันอันนันทเป็นอารมณ์ (๘) อากิญจัญญายตนสมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยอากิญจัญญายตนสมาบัติ ซึ่งคำนึงภาวะที่ไม่มีอะไรเลยเป็นอารมณ์ (๙) เนวสัญญานาสัญญายตนสมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยเนวสัญญานาสัญญายจนสมาบัติ อันถึงภาวะที่มีสัญญาไม่ใช่ ไม่มีสัญญาไม่ใช่ (๑๐) สัญญาเวทิตนโรธสมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยสัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ อันถึงภาวะที่ดับสัญญาและเวทนาทั้งหมด^{๑๖}

นอกจากนี้ยังสามารถจัดให้ย่อยจาก ๑๐ ข้อหรือ ๑๐ ระดับเหลือ ๓ ระดับ ได้แก่ (๑) กามสุข สุขเนื่องด้วยกาม (๒) ฌานสุข หรือ (อภฺฐ) สมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยฌานหรือสุขเนื่องด้วยสมาบัติ ๘ แยกเป็น ๒ ระดับย่อย คือ ๑) สุขในรูปฌานหรือสุขที่เนื่องด้วยรูปฌาน ๔, ๒) สุขในอรูปฌานหรือสุขเนื่องด้วยอรูปฌาน ๔ และ (๓) นิโรธสมาปัตติสุข สุขเนื่องด้วยนิโรธสมาบัติ^{๑๗}

ดังนั้น จึงกล่าวสรุปเรื่อง สุขหรือความสุข ได้แก่ ความสะดวก ความสบายทั้งกายใจ หรือความปลอดโปร่งโล่งใจ ความสุขเป็นไฉนของ ‘บุญ’ เพราะบุญเป็นชื่อของ ‘ความสุข’ พุทธศาสนาได้แบ่งความสุขออกเป็น ๑๐ ชั้นหรือ ๑๐ ระดับ แต่สามารถสรุปย่อได้ ๓ ชั้นหรือ ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับที่เนื่องด้วยกาม ระดับที่เนื่องด้วยสมาบัติ ๘ และสุขที่เนื่องนิโรธสมาบัติ

แนวทางการพัฒนากามสุขสู่ความสุขแท้ตามหลักการทางพุทธศาสนา

เหตุการณ์ที่สื่อให้เห็นความรุนแรงอันเกิดจากการกระทำที่เรียกว่า เมียน้อย กิ๊ก คู่ชา และสวมเขานั้น ซึ่งแสดงหรือสะท้อนให้เห็นภาพของชาย-หญิงที่ยินดีในความสุขที่เกิดจากการเห็นรูปสวय-หล่อ ได้ยินไพเราะ-หวานหู ได้สุดตมกลิ่นหอมหวานชวนใจ ได้ดูดดื่มในรสอร่อยที่เกิดจากกาม และได้ยินดีอย่างน่าใคร่น่าพอใจในความนุ่มนวลแห่งผิวกายของกันและกัน เรียกว่า มีกามสุข แต่ความสุขที่ได้รับนั้นกลับกลายเป็นความสุขที่ไม่จีรังยั่งยืน ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ จึงต้องไปแสวงหารูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสทางกาย (กามคุณ ๕) ใหม่ไปเรื่อย ยิ่งแสวงหาก็กยิ่งเป็นทุกข์^{๑๘} ดังนั้น จึงเห็นควรพัฒนากามสุขที่เป็นความสุขเทียมไปสู่ความสุขแท้ตามหลักการทางพุทธศาสนาใน ๓ แนวทาง คือ

๑. แนวทางที่ ๑ : ชีให้เห็นโทษของกาม (อาทีนวะ)

แนวทางที่ ๑ เป็นการชีให้เห็นโทษของกามผ่านการกระทำที่เรียกว่า การมีเมียน้อย การมีกิ๊ก เป็นกิ๊ก การเป็นคู่ชากัน หรือการสวมเขาให้กัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวนั้นแรกเริ่มจะรู้สึกดีว่า หอมหวาน

^{๑๖} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๔๑๓/๒๗๘.

^{๑๗} อ่างแล้ว, พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**, หน้า ๑๐๒๕.

^{๑๘} สุนทร ธีรชัย, **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๙.

รื่นรมย์สำราญ พึงพอใจยิ่งนัก แต่ไม่นานวัน เดือน ปี กามสุขก็กลับกลายเป็นความไม่หอมหวาน ไม่รื่นรมย์สำราญ ไม่น่าใคร่น่าพอใจอีกต่อไป คือ กามสุขกลับกลายเป็นกามทุกข์ โดยไม่มีความรู้สึกว่าเป็นความสุขอีกต่อไป ดังนั้น พุทธศาสนาจึงกล่าวถึง ‘ส่วนเสียหรือข้อด้อยของกามสุข’ ใน ๓ ด้าน คือ

อย่างแรก มองที่ภายในตัวบุคคล หมายถึง มองที่กระบวนการก่อทุกข์ภายในตัวบุคคล คือการที่บุคคลประพฤติดิตต่อโลกและชีวิต ทำให้สิ่งทั้งหลายกลายเป็นกาม แล้วก่อทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง นั่นคือเริ่มตั้งแต่การรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ แล้ววางท่าทีต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างผิดพลาด ปล่อยให้กระแสไหลไปตามแนวทางของอวิชชา-ตัณหา จนกลายเป็นการสั่งสมอันเคยชินที่เรียกอย่างง่ายว่า การสั่งสมความพร้อมที่จะมีทุกข์ กระบวนการนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในเรื่องพัฒนาการของบุคคล เริ่มตั้งแต่เกิดในครรภ์จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังพุทธพจน์ว่า

สมัยต่อมา เด็กนั้น อาศัยความเจริญเติบโต อินทรีย์ทั้งหลายแก่กล้าขึ้น มีกามคุณทั้ง ๕ พรั่งพร้อมบริบูรณ์ ย่อมปรนเปรอตน..เขาเห็นรูปด้วยตาแล้ว ย่อมติดใจในรูปที่น่ารัก ย่อมขัดใจในรูปที่ไม่น่ารัก.. ฟังเสียงด้วยหู..ดมกลิ่นด้วยจมูก..ลิ้มรสด้วยลิ้น..ต้องโภจภูตด้วยกาย..ทราบธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ย่อมติดใจในเสียง..กลิ่น..รส..โภจภูต..ธรรมารมณ์ ที่น่ารัก ย่อมขัดใจในเสียง..กลิ่น..รส..โภจภูต..ธรรมารมณ์ที่ไม่น่ารัก มิได้ตั้งสติไว้กำกับตัว เป็นอยู่โดยจิตคับแคบ ไม่รู้จักตามเป็นจริง ซึ่งภาวะหลุดรอดปลอดพ้นของจิต และภาวะหลุดรอดปลอดพ้นด้วยปัญญา ที่จะทำให้บาปอกุศลกรรมซึ่งเกิดขึ้นแล้ว แก่ตัวเขา ดับไปได้โดยไม่เหลือ^{๑๙}

อย่างที่สอง มองที่ตัวกาม หมายถึง มองสิ่งซึ่งได้ชื่อว่า กาม ที่มนุษย์พากันแสวงหาเมาเสพเสวย หรือมองดูที่รสของกาม มองดูความสุขความพึงพอใจอันจะได้จากกาม แต่ความสุขความพึงพอใจนั้นกลับกลายเป็นข้อบกพร่องของกาม ท่านมักแสดงด้วยอุปมาต่าง ๆ ซึ่งกล่าวถึงบ่อย ๆ ว่ากามทั้งหลายมีความหวานขึ้นน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแคบมาก โทษในกามนี้ยิ่งนัก โดยท่านแสดงอุปมาไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑) กามเปรียบเหมือนสุนัข : สุนัขที่เพรียและหิวโซ เมื่อเขาโยนท่อนกระดูกเปื้อนเลือดให้ ก็เหะอยู่นั่นเองจนอ่อนเพลีย ก็อ่อยไม่เต็มอยากและไม่เต็มอิ่มได้จริง

๒) กามเปรียบเหมือนขึ้นเนื้อที่แรงหรือเหยี่ยวเป็นต้นคาบมา : เมื่อแรงหรือเหยี่ยวตัวอื่นเห็นเนื้อนั้นเข้าก็โหมารุมจิกแย่งเอา คือเป็นของไม่สิทธิ์ขาดแก่ตัว ผู้อื่นแย่งชิงได้ คนทั้งหลายต่างต้องการหมายปองจะเอา เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งช่วงชิงเบียดเบียนทำร้ายตลอดจนสังหารเข่นฆ่ากัน ถ้าไม่รู้จักปล่อยวาง ย่อมจะเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส

๓) กามเปรียบเหมือนคนถือคบเพลิงหล้าลูกโพลงเดินทวนลม : คบโพลงหล้าที่ลูกโชนอยู่ จะไหม้อย่างรวดเร็ว ไม่ช้าก็ต้องทิ้งเสีย มิฉะนั้นจะไหม้มือ ไหม้แขนและอวัยวะต่าง ๆ อาจถึงตายหรือไม่ก็ต้องสาหัส

^{๑๙} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๕๓/๔๘๘.

๔) กามเปรียบเทียบเหมือนหลุมถ่านเพลิงอันร้อนแรง : ผู้ที่รักชีวิตทั้งที่รู้ว่าหากตกลงไปในหลุมถ่านเพลิงนั้น ถ้าไม่ตายก็ต้องบาดเจ็บสาหัส และไม่ยากตกหลุม แต่มีคนแข็งแรงคอยจับแขนอุ้มดึงเข้าไปหาหลุมอยู่เรื่อยรำไป

๕) กามเปรียบเทียบเหมือนความฝัน : การมองเห็นทุกอย่างเฉิดฉายอำไพ แต่ไม่นานก็ผ่านหายไป พอตื่นขึ้นมาก็มองไม่เห็นอะไร เหลือไว้แต่ความเสียดาย

๖) กามเปรียบเทียบเหมือนทรัพย์สมบัติที่หยาบยืมเขามา : คือเหมือนทรัพย์สมบัติที่เอาออกมาแสดงวางท่าอวดกัน ผู้คนกล่าวขวัญชื่นชม แต่ครอบครองเอาไว้เพียงชั่วคราวและอย่างไม่มีนัยใจ ไม่เป็นสิทธิของตนอย่างแท้จริง เจ้าของ (ธรรมชาติ) ตามมาพบที่ไหนเมื่อไร ต้องคืนเขาไปที่นั่นเมื่อนั้น ไม่มีทางผ่อนปรนส่วนตัวเองมีแต่ตัว โผล่มาแล้วไม่ผลุบไป

๗) กามเปรียบเทียบเหมือนต้นไม้มีผลตกในราวป่า : ต้นไม้มีผลตกในราวป่า เมื่อผู้คนผ่านมาอยากได้ลูกผล เขาจะได้ด้วยวิธีใดเขาก็ใช้วิธีนั้น ผู้ที่ขึ้นต้นไม้เป็นพากันปีนป่ายขึ้นไปเก็บ ส่วนคนที่ขึ้นไม่เป็นก็จะเอาให้ได้ ที่เป็นคนนิสัยร้ายอันธพาลมีมีดขวานจะทำลายเสียทั้งต้น คนที่อยู่บนต้นไม้ ถ้ามลงมาไม่ทันจะถูกต้นไม้ล้มทับแขนขาหักชอกซ้ำหรือถึงล้มตายได้

๘) เปรียบเหมือนเขียงสับเนื้อ : คือเมื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับก็เท่ากับเอาชีวิตเข้าไปเสี่ยงถูกบั่นถูกสับ

๙) กามเปรียบเทียบเหมือนหอกและหลาว : คือมักจะคอยทิ่มแทงให้ได้แผล ไม่เล็กก็ใหญ่ ไม่เจ็บน้อยก็เจ็บมาก

๑๐) กามเปรียบเทียบเหมือนห้วง : เมื่อต้องเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าจะต้องคอยระวัง ไม่อาจปลงใจสนิทหรือวางจิตปลอดโปร่งได้แท้จริง อาจนำภัยอันตรายมาให้ได้เสมอ^{๒๐}

ข้อเสียหรือจุดบกพร่องของกามในเชิงอุปมานี้ อาจกล่าวความย่อได้ว่า ความเริ่ดอร่อยสนุกสนานหวานชื่นที่คนทั้งหลายปรารถนา กามอำนวยให้เพียงชั่วคราวช่วยยามในเวลาที่เสพ แต่ความเจ็บปวดชอกซ้ำที่คนไม่ต้องการกลับมีมากมาย อย่างการมีเมียน้อย มีกิ๊ก มีคู่ขา เป็นต้น ฉะนั้น กามจึงมีลักษณะติดตามแน่นแฟ้นในใจไม่รู้ลืม แม้ส่วนที่เป็นความเริ่ดอร่อยสนุกสนานหวานชื่นที่คนได้เสพในแต่ละครั้ง เมื่อจางคลายหายลับดับล่วงผ่านไปแล้ว ยังทิ้งความเสียดายและอาลัยเอาไว้ให้พิโรธรำพันไปนานแสนนาน

อย่างที่สาม มองที่ปฏิบัติการในโลก หมายถึงมองดูที่ผลอันเกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมและโลกเป็นต้น ของมนุษย์ทั้งหลายผู้แสวงหาและเสพเสวยกาม ครั้นได้กามวัตถุมาไว้ครอบครอง มนุษย์ผู้เขลาต่อสัจธรรมก็ลุ่มหลงตกเป็นทาสของมัน ยกเอากามวัตถุที่เป็นของไม่จริงไม่แท้มาเป็นเหตุถูกเหยียดหยามกันและก่อทุกข์ให้แก่กันมากขึ้น บางพวกได้เตรียมอาวุธยุทโธปกรณ์เข้าปะทะทำสงครามล้างผลาญกัน

^{๒๐} วิ.จ. (ไทย) ๖/๖๕/๑๓๒., ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓๖/๒๕๐.

ให้หอกดาบแหลมหลาวจ้าวป็นยิง แทะ ตัดศีรษะ ระเบิดกันก็เพราะกาม บางพวกได้ทำทุจริตมีจี๋ ปล้น แย่งชิง คบขู้ เป็นต้น ถูกจับได้ก็นำไปลงโทษทัณฑ์ต่าง ๆ เป็นครุโทษบ้าง ลหุโทษบ้าง ทั้งนี้ก็เพราะสาเหตุจากกาม^{๒๑} ส่วนผู้ที่มองเห็นกามหรือส่วนเสียของกามว่ามีข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วต่อมาได้ประสบความสุขที่ประณีตกว่าความสุข ประจักษ์กับตน จนไม่ย่อภาคิยามคุณนั้นอีกแล้ว ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสชี้แจงไว้ในเชิงเปรียบเทียบอีกเช่นกัน มีใจความว่า

เปรียบเหมือนโรคเรื้อน ตัวสูกเป็นแผลไปทั่ว ถูกเชื้อโรคบ่อนไช ไข้เล็บเกาปากแผล อย่างตัวที่หลุมถ่านไฟ ต่อมาเมื่อรักษาหายโรค มีความสุขสบาย จะไปไหนหรือทำอะไร ก็ได้ตามปรารถนา เขาเห็นคนอื่นที่เป็นโรคเรื้อนเฝ้าแผลอย่างตัวอยู่ที่หลุมถ่านไฟ เขาย่อมไม่รู้สึกระหิณยินดีต่อคนโรคเรื้อนนั่น ที่จะอย่างตัวที่หลุมถ่านไฟ นี่ฉันใด คนที่ได้รับการบำรุงบำเรอด้วยกามทั้งหลายก็เหมือนกัน เมื่อเขาละกามค้นหาแล้ว และได้ประสบสันติสุขภายใน ชนิดที่ไม่ต้องอาศัยกาม ซึ่งดีเยี่ยมยิ่งกว่าแม้แต่ทิพยสุข เขาเห็นคนอื่นที่ปรนเปรอเสพสวดยกามอยู่ ย่อมไม่นึกกระหิณยิตะยานต่อคนเหล่านั้น และไม่รู้สึกริณดีในกามนั้น

ความจริงนั้น กามทั้งหลายเป็นสิ่งที่สัมผัสทุกข์ มีความเผาลน เปรี้ยวร้อน เป็นปกติธรรมดาเหมือนกันทุกกาลเวลา แต่คนถูกกามค้นหาบ่อนไช มีอินทรียเสียหายบกพร่องไป จึงเกิดสัญญาวิปริตต่อกาม ซึ่งมีสัมผัสทุกข์แท้ๆ ว่าเป็นความสุข^{๒๒}

ข้อเสียหรือจุดบกพร่องของกามนี้ อาจกล่าวความย่อได้ว่า ท่านเปรียบความสุขเหมือนโรคเรื้อน ตัวสูกเป็นแผลรอบตัว ค้นไปทั่วร่างกายต้องอย่างบนหลุมถ่านไฟจึงจะหายคัน อย่างมีเมียน้อย มีกิ๊ก เป็นต้น จะมีลักษณะเหมือนโรคเรื้อนหรือมีกายบนถ่านเพลิง เพราะจะรู้สึกคันและเปรี้ยวร้อนอยู่เสมอ ดังนั้น กามจึงเป็นสัมผัสที่เจือด้วยทุกข์ ถูกเผาลนด้วยไฟ มีอาการเปรี้ยวร้อนและกระวนกระวายอยู่เสมอ หากเห็นข้อเสียหรือข้อบกพร่องตามนัยเชิงเปรียบเทียบที่กล่าวมา ก็จะทำให้คลายความกำหนัดในกามได้อย่างสิ้นเชิง

๒. แนวทางที่ ๒ : ชี้นำรอดพ้นจากกาม (นิสสรณะ)

แนวทางที่ ๒ เป็นการชี้ให้เห็นทางรอดพ้นจากกาม โดยการเปรียบเทียบความสุขกับญาณสุข ซึ่งเป็นการชี้ช่องบอกทางให้เห็นความต่างกันอย่างสิ้นเชิง ๒ ประการ คือ

๑) ‘**กามสุข**’ ถือว่าเป็น ‘**สุขเทียม**’ โดยมีเหตุผลอธิบายว่า กามสุข เป็นปุณฺณสุข คือ สุขของปุณฺณ, เป็นมิฬหสุข คือ สุขเลอะเทอะหรือสุขหมกหมม, เป็นอนริยสุข คือ สุขของผู้ยังไม่เป็นอริยะ, เป็นสุขต่ำ เป็นสุขมีค่าน้อย, เป็นสิ่งที่มิทุกข์ มีความอึดอัด ขัดข้องคับแคบ เปรี้ยวร้อน และเป็นมิฉฉาปฏิบัติ คือ ทางดำเนินชีวิตที่ผิด

^{๒๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๙๘/๑๖๙.

^{๒๒} ย่อความจาก มัคคินทียสูตร ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๘๓-๓/๒๗๗-๒๘๑.

๒) ‘**ญาณสุข**’ ถือว่าเป็น ‘**สุขแท้**’ โดยมีเหตุผลอธิบายว่า ญาณสุข เป็นอัมมัตตสุข คือ สุขด้านใน ซึ่งเป็นเนกขัมมสุข คือ สุขที่ปลอดจากกาม, เป็นปิเวกสุข คือ สุขอิงความสงัด, เป็นอุปสมสุข คือ สุขที่ช่วยให้เกิดความสงบหรือช่วยให้บรรลุนิพพาน, เป็นสัมโพธิสุข คือ สุขที่ช่วยให้ตรัสรู้ และมีลักษณะเป็นคุณ คือ เป็นสิ่งที่ไม่มิทุกข์ ไม่มีความอึดอัดขัดข้องคับแค้น ไม่มีความเร่าร้อน และเป็นสัมมาปฏิบัติ คือ ทางดำเนินหรือข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่ความอิสระหลุดพ้นหรือนิพพาน^{๒๓}

มีประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมคือการที่มีคำกล่าวแสดงโทษของกามสุขอย่างมากมายนั้น ก็เพราะเหตุผลว่ากามสุขเป็นบ่วงรัดหรือเป็นกับดักที่เหนียวแน่น คนทั้งหลายพากันลุ่มหลงกันนัก ยากที่จะปลื้มตัวออกได้ ท่านจึงกล่าวโทษของกามสุขให้หนัก พร้อมกับยกย่องแสดงคุณของสุขที่ประณีตขึ้นไปอีก เพื่อเป็นการเร่งเร้าชักชวนคนลงมือปฏิบัติให้เข้าถึงความอันประณีตนั้นโดยไม่ฉงนสงสัย อีกนัยหนึ่งท่านมีจุดมุ่งหมายคือไม่ไห้คนประมาทและให้ตระหนักว่า ไม่ว่าจะละกิเลสได้หรือไม่ก็ตาม แต่สิ่งสำคัญที่จะต้องทำคือต้องมีความพยายามทำความสุขที่ประณีตให้เกิดขึ้นแก่ตนให้ได้ โดยมุ่งพัฒนาให้เข้าถึงสุขที่สูงขึ้นไปจนถึงความสุขที่สูงสุดต่อไป

๓. แนวทางที่ ๓ : การเสพกามอย่างมีปัญญา คือ ทำให้เป็นคนอิสระเสรี (วิมุตติ)

แนวทางที่ ๓ เป็นการชี้ให้เห็นถึงการเสพกามอย่างมีปัญญาจนทำให้ตนเป็นคนมีอิสระเสรี หรือมีอิสรภาพในชีวิตตลอดไป และเป็นการชี้ไปยังปัญญาว่า ปัญหานี้มีคุณยิ่งนัก สามารถประหัตประหารกิเลส กามได้อย่างสิ้นเชิง โดยที่พระพุทธเจ้าทรงสอนย้ำให้รู้จักวางใจอย่างถูกต้องต่อกามสุข คือ ให้มีปัญญาที่จะสลัดออกจากกามได้ โดยพระองค์ได้ทรงเปรียบเทียบกามคุณเหมือนบ่วงดักของนายพรานไว้ในปาสาฬาสสูตร ซึ่งเป็นสูตรที่กล่าวถึงสมณพราหมณ์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ไว้ ๓ พวก คือ

พวกที่หนึ่ง : เป็นเรื่องที่กล่าวถึงสมณพราหมณ์ที่บริโภคกามคุณทั้ง ๕ โดยมีความติด หลงใหล หมกมุ่นไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ ไม่มีปัญญาพาดำรงรอด เป็นเหมือนเนื้อป่าที่ติดบ่วงและนอนทับบ่วงอยู่ ย่อมจะประสบความเสื่อม ความพินาศ ถูกพรานทำเอาได้ตามปรารถนา

พวกที่สอง : เป็นเรื่องที่กล่าวถึงสมณพราหมณ์ที่บริโภคกามคุณ ๕ โดยไม่ติด ไม่หลงใหล ไม่หมกมุ่นรู้เท่าทันเห็นโทษ มีปัญญาพาดำรงรอดได้ เป็นเหมือนเนื้อป่าที่นอนทับบ่วง แต่ไม่ติดบ่วง ย่อมจะไม่ประสบความเสื่อม ความพินาศ ไม่ถูกพรานคือมารร้ายทำอะไรตามปรารถนา

พวกที่สาม : เป็นเรื่องที่กล่าวถึงภิกษุผู้สัจจจากกาม ปลอดจากอกุศลธรรมทั้งหลายได้บรรลุรูปฌานและอรุณฌานชั้นใดชั้นหนึ่ง ตลอดจนสัญญาเวทยินนิโรธและเป็นผู้สิ้นอาสวะแล้ว (ประสบสุขประณีตสูงสุดแล้ว) ได้ชื่อว่าทำให้มารตาบอด มองไม่เห็นร่องรอย ถึงภาวะที่มารมองไม่เห็น เป็นเหมือนเนื้อป่าเที่ยวไปในป่าใหญ่ จะเดินจะนั่งจะนอนก็ปลอดโปร่งเบาใจ เพราะไม่อยู่ในสายตาของนายพราน^{๒๔}

^{๒๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๖๕๔/๔๒๗.

^{๒๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๒๘/๓๓๓.

ข้อความที่พยายามอธิบายบุคคล ๓ พวกนี้ช่วยสื่อความเข้าใจได้ว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงเพ่งแต่จะสอนให้ละเลิกความเกี่ยวข้องกับกามคุณเสียอย่างเดียว แต่ทรงสอนให้รู้จักปฏิบัติต่อกามอย่างถูกต้อง โดยยังคงความเป็นอิสระอยู่ได้ ไม่ตกไปเป็นทาสของกามคุณและมีให้กามคุณกลายเป็นสิ่งก่อโทษทุกข์ภัย การเกี่ยวข้องกับเสพกามคุณในทั้ง ๓ แบบนั้นแบบที่ ๒ นับว่าเป็นวิธีปฏิบัติที่พึงเน้นมากที่สุดสำหรับคนทั่วไป วิธีปฏิบัติแบบนี้มีคำที่ควรสังเกตเป็นพิเศษได้แก่คำว่า ปัญญาพาตัวรอด ซึ่งแปลมาจากคำภาษาบาลีว่า นิสสรณปณฺหา (นิสสรณปัญญา) จะแปลว่า ปัญญาผู้รอดก็ได้ หมายถึงปัญญาที่รู้จักทำตนให้เป็นอิสระได้อาจเรียกแบบง่าย ๆ ว่า ปัญญาที่ทำให้ตนหลุดพ้นเอาไว้ไม่อยู่^{๒๕}

เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้ปฏิบัติต่อกามคุณได้อย่างถูกต้องข้างต้น ก็จะมีแต่ความก้าวหน้าไปสู่สุขที่ประณีตได้ง่ายขึ้น เมื่อผู้ปฏิบัติประสบสุขอันประณีตแล้ว สุขอันประณีตนั้นก็จะเป็นเครื่องช่วยควบคุมการแสวงหาและการเสพกามสุข ให้อยู่ในขอบเขตแห่งความถูกต้องดีงาม และเมื่อผู้ปฏิบัติเห็นคุณค่าของสุขประณีตที่สูงกว่าและละเอียดยิ่งกว่า ในที่สุดก็จะไม่เวียนกลับมาหาความสุขอีกเลย

บทสรุป

สังคมไทยในอดีต ปัจจุบันหรือแม้แต่สังคมโลกทั่วไป ได้มีเหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นในครอบครัว ชุมชน และสังคมอยู่เสมอ เช่น การทำลายสิ่งของเครื่องใช้ภายในบ้าน การทำร้ายร่างกายด้วยการทุบตี ชกต่อย ใช้อาวุธปืนยิงกันบาดเจ็บและถึงกับเสียชีวิตก็มี เป็นต้น ในเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเหล่านั้น มีอยู่สาเหตุหนึ่งคือความไม่รู้จักพอในความสุขที่เกิดจากเพศสัมพันธ์ (กามสุข) ของชายหญิงผู้ประพฤติดิฉินประเวณีที่เรียกว่า การมีเมียช้อยของผู้ชาย การมีกิ๊ก การเป็นคู่ชู้กัน (ทั้งหญิงและชาย) และการถูกสวมเขา (หญิงไปมีชายอื่นเขยชมถือว่าสวมเขาให้ชาย)

เมื่อคนในสังคมไทย (รวมคนในสังคมโลกส่วนใหญ่ด้วย) มีการกระทำและพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นความไม่รู้จักพอในความสุขที่ตนเองมี แล้วแส่ออกไปแสวงหากามสุขนอกบ้าน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางเพศได้ในทุก ๆ วัน ในประเด็นปัญหานี้พุทธศาสนาให้ความรู้อยู่ ๒ เรื่อง คือ

๑. กามสุข ได้แก่ สุขที่เกิดจากกาม (การเสพกาม) คือ ความอยาก ความรัก ความใคร่ ความปรารถนา หรือสิ่งที่อยาก ที่รัก ที่ใคร่ ที่ปรารถนา พอได้เสพ ได้ถูกบำรุงบำเรอแล้วเกิดความสุขใจสบายใจ หรือพึงพอใจในสิ่งที่ได้เสพ และกามสุขเป็นความสุขที่เกิดทางตาที่มองเห็นรูปสวยงาม ทางหูได้ยินเสียงเพราะพริ้ง ทางจมูกได้สูดดมกลิ่นหอมเย้ายวนใจ ทางลิ้นได้ลิ้มรสเอร็ดอร่อย ภายใต้อารมณ์นุ่มนวลที่เกิดจากการได้สัมผัสผิวกายของกันและกัน

๒. ความสุข ได้แก่ ความสะดวก ความสำราญ (ความสบายกายสบายใจ) ความเย็นใจ และสุขมี ๒ อย่าง คือ สุขที่อิงอารมณ์ได้แก่สุขที่เกิดทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น และทางกาย หรือที่เรียกว่า กามคุณ

^{๒๕} ดูเพิ่มเติมใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, หน้า ๑๐๓๖.

๕ และสุขที่ไม่อิงามิสซึ่งเป็นสุขหรือความที่พุทธศาสนาส่งเสริมและสนับสนุนการเจริญให้มากและลงมือกระทำให้มาก (ภาวิตา พหุลีกตา) ได้แก่ สุขที่เกิดจากการได้มานเริ่มตั้งแต่ปฐมมานจนถึงสัญญาเวทยิต-นิโรธสมาบัติสุข

ปัญหาความรุนแรงทางเพศของคนผู้ไม่รู้จักพอในสังคมไทยที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งบางเหตุการณ์ได้สร้างความสะเทือนใจของคนในวงกว้าง แต่เพื่อเป็นการแสวงหาทางออกหรือแนวทางร่วมกันในการบรรเทาและยับยั้งความรุนแรงทางเพศให้ลดน้อยลง ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางตามหลักการทางพุทธศาสนาอยู่ ๓ แนวทาง คือ

๑. ชี้นำเห็นโทษ (อาทีนวะ) ของกาม ซึ่งเป็นการชี้บอกให้เห็นส่วนเสียหรือข้อบกพร่องของกามสุขโดยมองได้ ๓ ด้าน คือ (๑) มองที่ภายในตัวบุคคล คือ ให้คนแต่ละคนระมัดระวัง (มีสติ) อย่าให้ใจไหลไปตามอำนาจของอวิชา-ตัณหา (๒) มองที่ตัวกาม โดยท่านเปรียบเทียบกามเหมือนสุนัขที่คอยแทะกระดูกที่เปื้อนเลือด แทะเท่าไรก็ไม่รู้จักอิ่ม จนถึงกามเหมือนห้วงที่ต้องคอยระแวงระวังเพราะมันน่ากลัวพร้อมนำภัยอันตรายมาให้เสมอ และ (๓) มองที่ปฏิบัติการในโลก คือ มนุษย์บางคนผู้โง่เขลาแยกเอากามวัตถุที่เป็นของไม่จริงไม่แท้มาเป็นเหตุถูกเหยียดหยามทำร้ายทำลายกัน

๒. ชี้นำทางรอดพ้น (นิสสรณะ) จากกาม โดยการเปรียบเทียบให้เห็นความต่างกันโดยสิ้นเชิงว่า กามสุขคือสุขเทียมสุขไม่แท้ สุขที่เลอะเทอะ สุขที่หมักหมม สุขต่ำต้อย สุขมีค่าน้อย มีความอึดอัดขัดข้องคับแคบ มีความเร่าร้อนเป็นปกติ เป็นการดำเนินชีวิตที่ผิด และชี้ให้เห็นสุขแท้ (ฉานสุข) เป็นสุขด้านที่ปลอดจากกาม สุขอิงความสงบสันต์ ไม่มีความอึดอัดขัดข้องคับแคบ ไม่มีความเร่าร้อน เป็นการดำเนินชีวิตที่ถูก

๓. ชี้นำให้เห็นการเสพกามอย่างมีปัญญาจนทำคนให้เป็นผู้มีอิสระเสรี พระพุทธเจ้าทรงสอนย้ำให้มีปัญญาที่จะสลัดออกจากกามได้ ซึ่งเรียกว่า นิสสรณปัญญา แปลว่า ปัญญาพาตัวรอด ท่านหมายถึงปัญญาที่ทำให้ตนหลุดเอาไว้ไม่อยู่

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พันตรี ป. หลงสมบุรณ์. **พจนานุกรม มคอ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๔๖.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุนทร ณ รัชชี. พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๕๐.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับรายวัน ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับรายวัน ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับรายวัน ๙ มีนาคม ๒๕๖๒.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับรายวัน ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๒.